

PROGRAMACIÓ DE L' ASSIGNATURA CIÈNCIES SOCIALS: GEOGRAFIA I HISTÒRIA

PRIMER ESO

Departament de Geografia i Història

IES PUÇOL

CURS 2020-21

1.- INTRODUCCIÓ

La comprensió de la dimensió social de l'ésser humà és de vital importància. Els estudis dels desenvolupaments que aquesta dimensió comporta -en relació a diferents espais i temps- i l'esforç per a la comprensió de l'ésser individual, proporciona gran possibilitats intel·lectuals i educatives. La utilització de criteris coherents per comprendre les realitats socials del present i la construcció de projectes futurs, tant individuals com col·lectius, suposa una comprensió de sabers que tenen que veure amb l'objecte de coneixement de les ciències socials.

A l'Ensenyament Secundari Obligatori, la Història i la Geografia com a disciplines que configuren un àrea del coneixement, es convertiren en el que són en realitat: mirades obertes, globals i essencialment multidisciplinàries, amb l'objectiu de produir un coneixement social profund.

Totes dues disciplines posseïxen, com a formes del coneixement, un gran potencial intel·lectual i formatiu perfectament adequat a l'Ensenyament Secundari Obligatori. Des d'una concepció moderna, totes dues estan preparades per a proporcionar a l'adolescent coneixements suficients d'economia, sociologia o política i, a la vegada, preparar el camí a futures especialitzacions en etapes educatives posteriors.

Per tot això, els continguts de l'àrea s'han organitzat en dos: geografia i història. Dos matèries que permeten definir l'objecte d'aprenentatge tant en relació amb els resultats d'investigació com en funció dels processos de construcció del coneixement.

La geografia és doncs, un procés del coneixement que permet comprendre la manifestació dels interessos i projectes de les persones i dels grups socials en un determinat medi ambient. El territori, objecte d'estudi, és el resultat d'una activitat organitzada per l'ésser humà sobre un territori determinat, que té el seu específic funcionament ecosistèmic, condicionant la pròpia acció humana. Aquestes interrelacions són captades per l'alumnat i per totes les persones en general, mitjançant les seues imatges mentals, interessos i projectes especials.

Per tant, des de la geografia es pot abordar el coneixement social, partint de l'anàlisi dels espais personals i col·lectius.

La història és una forma de coneixement que permet situar-se de forma crítica davant la interpretació de les accions dels éssers humans, considerats com ésser essencialment socials i temporals. S'ha d'entendre com l'explicació dels canvis i de les acumulacions que la societat experimenta al llarg del temps; una història que considera el present com objecte d'estudi difícil però en constant diàleg amb el passat, en la que els esdeveniments i les accions individuals s'expliquen en una relació mútua amb les estructures, amb les formacions socials, polítiques, econòmiques, ideològiques o culturals, il·luminant-se entre totes.

En conseqüència, des de la història es pot construir un coneixement de la realitat social, reinterpretant permanentment el passat, de forma que els diferents factors troben la seua explicació en la seua relació dialèctica. Una història que, com a forma de coneixement d'un objecte específic, té la seua pròpia lògica i metodologia, els termes generals d'anàlisi dels quals (es a dir, les preguntes adequades per interrogar les dades empíriques) rarament són constants, sino que més bé canvien segons els moviments de l'esdeveniment històric: en la mesura en que canvia l'objecte d'investigació, així canvien també les preguntes adequades.

1.1 JUSTIFICACIÓ DE LA PROGRAMACIÓ

Aquesta programació té dos tasques fonamentals: fer una planificació didàctica, sobre una realitat escolar determinada i amb una temporització establerta, així com la planificació i distribució dels continguts d'aprenentatge per a cada curs.

A l'hora de fer la programació, hem de partir del propi concepte de Programar per a tenir clar el nostre camí a seguir. En aquest sentit no hem d'oblidar que programar significa establir un programa, es a dir, una exposició general d'intencions o projectes en la qual apareixen de manera més o menys detallada les parts o elements d'una determinada acció o projecte. Això ens fa plantejar la nostra finalitat a l'hora de programar preguntant-se: què volem programar, com volem programar, per a qui va dirigida i amb quina finalitat. En aquesta programació ho fem, dintre de l'àrea de geografia i història, per a l'alumnat de 1 ESO, alumnat que comença a tindre les seues pròpies idees en els que el pensament abstracte comença a tindre força i que descobreixen que els successos de la història del passat expliquen, en gran mesura, els esdeveniments més recents.

1.2 CONTEXTUALITZACIÓ

L'entorn d'ubicació del nostre centre és un aspecte a tindre en compte a l'hora de realitzar la nostra programació.

L'IES Puçol és un centre de gran diversitat social en el qual hi ha un nombre considerable de població autòctona de llengua valenciana, així com de població de diverses procedències de diferents llengües com: castellà, àrab, eslaus...

El nostre alumnat procedeix de diferents tipus de famílies, predominant les famílies tradicionals però hi ha alumnat de famílies separades. Professionalment hi ha famílies des de professions liberals fins a treballadors en paro que degut a la crisi ha anat en augment.

En aquest sentit, ens proposem tindre en compte els següents principis metodològics:

- a) Tindre un contacte freqüent amb les famílies amb l'ús efectiu de les comunicacions amb els pares/mares.
- b) Desenvolupar el respecte a la diversitat i la tolerància dins del grup, utilitzant la explicació multi causal de la propis historia.

2.- OBJECTIUS D'ETAPA

L'ensenyament secundari obligatori desenvoluparà en l'alumnat les capacitats:

- a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg refermant els drets humans i la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes, com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.
- b) Desenrotllar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenrotllament personal.
- c) Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar la discriminació de les persones per raó de sexe o per qualsevol altra condició o circumstància personal o social. Rebutjar els estereotips que suposen discriminació entre homes i dones, així com qualsevol manifestació de violència contra la dona."

- d) Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejudis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.
- e) Desenrotllar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a, amb sentit crític, adquirir nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació."
- f) Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en distintes disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.
- g) Desenrotllar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.
- h) Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en la llengua castellana i, si l'haguera, en la llengua cooficial de la Comunitat Autònoma, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.
- i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.
- j) Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies i dels altres, així com el patrimoni artístic i cultural.
- k) Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el dels altres, respectar les diferències, refermar els hàbits d'atenció i salut corporals i incorporar l'educació física i la pràctica de l'esport per a afavorir el desenrotllament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seua diversitat. Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, l'atenció dels sers vius i el medi ambient, contribuint a la seua conservació i millora.
- l) Apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les distintes manifestacions artístiques, utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació.

D'ÀREA

Aquests contribuiran a desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Conèixer l'univers i el sistema solar.
2. Comprendre la forma de la Terra i reconèixer les característiques dels mapes.
3. Comprendre el moviment de rotació i les principals conseqüències geogràfiques.
4. Comprendre el moviment de translació i les principals conseqüències geogràfiques.
5. Analitzar l'estructura de la Terra, i conèixer i localitzar en mapes els continents de la Terra.
6. Explicar el relleu de la Terra.
7. Conèixer, identificar i localitzar en mapes les principals unitats del relleu dels continents.
8. Conèixer, identificar i localitzar en mapes les principals unitats del relleu d'Europa.
9. Conèixer el terme hidrosfera, i identificar i explicar les aigües marines i continentals de la Terra.
10. Conèixer i localitzar les mars, els llacs i rius dels continents: Àsia, Amèrica, l'Àfrica, Oceania, l'Antàrtida.
11. Conèixer i localitzar les mars, els llacs i rius d'Europa.
12. Conèixer les etapes de la prehistòria i el procés d'hominització.
13. Identificar les formes de vida, la societat i l'art del paleolític.
14. Comprendre la importància i les principals conseqüències de la revolució neolítica.
15. Conèixer els períodes de l'edat dels metalls, i valorar l'arquitectura megalítica.
16. Situar en el temps i en l'espai la civilització mesopotàmica.
17. Conèixer l'organització política, econòmica i social de Mesopotàmia.
18. Valorar la contribució de Mesopotàmia al patrimoni cultural de la humanitat.
19. Conèixer l'espai i el temps de la civilització de l'antic Egipte.
20. Interpretar l'organització política, social i econòmica d'Egipte.
21. Assenyalar la importància aconseguida per la religió en l'antic Egipte.
22. Comprendre el marc geogràfic de la civilització grega i les etapes de la seua història.
23. Distingir l'organització política, econòmica i social de les polis gregues.
24. Explicar la significació històrica de l'art grec i conèixer-ne alguns exemples representatius.

25. Explicar la importància de la situació geogràfica de Roma i diferenciar les etapes de la seua història.
26. Diferenciar els sistemes de govern i ressaltar les bases de l'economia i la societat romanes.
27. Descriure les característiques de la religió i conèixer el llegat cultural i artístic de Roma.
28. Valorar la importància històrica dels pobles germànics.
29. Mostrar la importància històrica de les colonitzacions, i conèixer la localització i caràcters dels pobles preromans.
30. Apreciar les característiques de la conquesta i romanització d'Hispania i distingir els trets de l'administració, l'economia i la societat hispanoromanes.
31. Assimilar la significació històrica de les invasions germàniques.

3.- COMPETÈNCIES I INDICADORS DE SEGUIMENT

Segons el marc legal educatiu vigent (Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la Millora de la Qualitat Educativa, LOMQE), el model curricular està íntegrament basat a partir del que coneixem com a competències. Tal com apareix a l'Ordre ECD/65/2015, de 21 de gener, per la qual es descriuen les relacions entre les competències, els continguts i els criteris d'avaluació de l'educació primària, l'educació secundària obligatòria i el batxillerat, la DeSeCo4 (2003) defineix competència com "la capacitat de respondre a demandes complexes i dur a terme tasques diverses de forma adequada". La competència "suposa una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivació, valors ètics, actituds, emocions, i altres components socials i de comportament que es mobilitzen conjuntament per a aconseguir una acció eficaç" (Sec I. p.6986).

- Competència en comunicació lingüística (CCL): és el resultat de l'acció comunicativa dins de pràctiques socials determinades, en les quals l'individu actua amb altres interlocutors i a través de textos en múltiples modalitats, formats i suports. Aquestes situacions i pràctiques poden implicar l'ús d'una o diverses llengües, en diversos àmbits i de manera individual o col·lectiva. A més, la competència en comunicació lingüística representa una via de coneixement i contacte amb la diversitat cultural que implica un factor d'enriquiment per a la pròpia competència i que adquireix una particular rellevància en el cas de les llengües estrangeres.

- Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia (CMCT): la competència matemàtica implica la capacitat d'aplicar el raonament matemàtic i les seues ferramentes per a descriure, interpretar i predir diferents fenòmens en el seu context mentre que, les competències en ciència i tecnologia són aquelles que proporcionen un acostament al món físic i a la interacció responsable amb ell des d'accions, tant individuals com col·lectives, orientades a la conservació i millora del medi natural, decisives per a la protecció i manteniment de la qualitat de vida i el progrés dels pobles. Aquestes competències contribueixen al desenvolupament del pensament científic, perquè inclouen l'aplicació dels mètodes propis de la racionalitat científica i les destreses tecnològiques, que condueixen a l'adquisició de coneixements, la contrastació d'idees i l'aplicació dels descobriments al benestar social.

- Competència digital (CD): és aquella que implica l'ús creatiu, crític i segur de les tecnologies de la informació i la comunicació per a aconseguir els objectius relacionats amb el treball, l'ocupabilitat, l'aprenentatge, l'ús del temps lliure, la inclusió i participació en la societat. Aquesta competència suposa, a més de l'adequació als canvis que introdueixen les noves tecnologies en l'alfabetització, la lectura i l'escriptura, un conjunt nou de coneixements, habilitats i actituds necessàries avui dia per a ser competent en un entorn digital.

- Aprendre a aprendre (CAA): és fonamental per a l'aprenentatge permanent que es produeix al llarg de la vida i que té lloc en diferents contextos formals, no formals i informals. Aquesta competència es caracteritza per l'habilitat per a iniciar, organitzar i persistir en l'aprenentatge. Això exigeix, en primer lloc, la capacitat per a motivar-se per aprendre. Aquesta motivació depèn que es generi la curiositat i la necessitat d'aprendre, que l'estudiant se senti protagonista del procés i del resultat del seu aprenentatge i, finalment, que arribe a aconseguir les metes

d'aprenentatge proposades i, amb això, que es produeixi en ell una percepció d'acte-eficàcia. La competència d'aprendre a aprendre requereix conèixer i controlar els propis processos d'aprenentatge per a ajustar-los als temps i les demandes de les tasques i activitats que condueixen a l'aprenentatge. La competència d'aprendre a aprendre desemboca en un aprenentatge cada vegada més eficaç i autònom. Aprendre a aprendre es manifesta tant individualment com en grup.

- **Competències socials i cíviques (CSC):** Les competències socials i cíviques impliquen l'habilitat i capacitat per a utilitzar els coneixements i actituds sobre la societat, entesa des de les diferents perspectives, en la seva concepció dinàmica, canviant i complexa, per a interpretar fenòmens i problemes socials en contextos cada vegada més diversificats; per a elaborar respostes, prendre decisions i resoldre conflictes, així com per a interactuar amb altres persones i grups conforme a normes basades en el respecte mutu i en conviccions democràtiques. A més d'incloure accions a un nivell més pròxim i mediat a l'individu com a part d'una implicació cívica i social. Es tracta, per tant, de conjuminar l'interès per aprofundir i garantir la participació en el funcionament democràtic de la societat, tant en l'àmbit públic com privat, i preparar a les persones per a exercir la ciutadania democràtica i participar plenament en la vida cívica i social gràcies al coneixement de conceptes i estructures socials i polítiques i al compromís de participació activa i democràtica. La competència social es relaciona amb el benestar personal i col·lectiu. Exigeix entendre la manera en què les persones poden procurar-se un estat de salut física i mental òptim, tant per a elles mateixes com per a les seves famílies i per al seu entorn social pròxim, i saber com un estil de vida saludable pot contribuir a això. La competència cívica es basa en el coneixement crític dels conceptes de democràcia, justícia, igualtat, ciutadania i drets humans i civils, així com de la seva formulació en la Constitució espanyola, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea i en declaracions internacionals, i de la seva aplicació per part de diverses institucions a escala local, regional, nacional, europea i internacional. Això inclou el coneixement dels esdeveniments contemporanis, així com dels esdeveniments més destacats i de les principals tendències en les històries nacional, europea i mundial, així com la comprensió dels processos socials i culturals de caràcter migratori que impliquen l'existència de societats multiculturals en el món globalitzat.

- **Sentit de la iniciativa i esperit emprenedor (SIEE):** La competència sentit d'iniciativa i esperit emprenedor implica la capacitat de transformar les idees en actes. Això significa adquirir consciència de la situació a intervenir o resoldre, i saber triar, planificar i gestionar els coneixements, destreses o habilitats i actituds necessaris amb criteri propi, amb la finalitat d'aconseguir l'objectiu previst. Aquesta competència està present en els àmbits personal, social, escolar i laboral en els quals es desenvolupen les persones, permetent-los el desenvolupament de les seves activitats i l'aprofitament de noves oportunitats. Constitueix igualment el fonament d'altres capacitats i coneixements més específics, i inclou la consciència dels valors ètics relacionats. L'adquisició d'aquesta competència és determinant en la formació de futurs ciutadans emprenedors, contribuint així a la cultura de l'emprenedoria.

- **Consciència i expressions culturals (CEC):** implica conèixer, comprendre, apreciar i valorar amb esperit crític, amb una actitud oberta i respectuosa, les diferents manifestacions culturals i artístiques, utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi personal i considerar-les com a part de la riquesa i patrimoni dels pobles. Aquesta competència incorpora també un component expressiu referit a la pròpia capacitat estètica i creadora i al domini d'aquelles capacitats relacionades amb els diferents codis artístics i culturals, per a poder utilitzar-les com a mitjà de comunicació i expressió personal. Implica igualment manifestar interès per la participació en la vida cultural i per contribuir a la conservació del patrimoni cultural i artístic, tant de la pròpia comunitat com d'altres comunitats.

L'avaluació de les competències

L'avaluació de les competències es desenvoluparà per mitjà de:

- El desenvolupament de la matèria.
- El reconeixement de la pròpia competència.
- El nivell de desenvolupament assolit en cadascuna de les huit competències:

El domini de la llengua oral i escrita en múltiples context

Expressar pensament, emocions, vivències i opinions; donar coherència i cohesió al discurs; gaudir escoltant, dialogant, llegint o expressant-se de forma oral i escrita.

L'ús espontani de raonaments matemàtics

Conèixer i manejar els elements matemàtics bàsics en situacions reals o simulades de la vida quotidiana, i posar en pràctica processos de raonaments que porten a la solució dels problemes, a l'obtenció d'informació o la presa de decisions.

L'ús responsable del medi ambient i dels recursos naturals

Ser conscient de la influència que té la presència humana en l'espai i de les modificacions que introdueixen, adoptant una actitud crítica en l'observació de la realitat i en l'anàlisi dels missatges informatius i publicitaris, així com uns hàbits de consum responsable en la vida quotidiana.

L'autonomia i eficàcia en el tractament crític de la informació

Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació per organitzar i processar la informació, i resoldre problemes reals eficaçment, mostrant una actitud crítica i reflexiva.

La participació social i valoració de la democràcia

Exercir activa i responsablement els drets i deures de la ciutadania, valorant les diferències i reconeixent la igualtat de drets entre diferents col·lectius, en particular, entre homes i dones.

La capacitat d'expressar-se artísticament i gaudir amb això

Desenvolupar la iniciativa, la imaginació i la creativitat per realitzar creacions pròpies; conèixer les diferents manifestacions cultural i artístiques; i interessar-se per la conservació del patrimoni.

El control de les pròpies capacitats d'aprenentatge

Ser conscient de allò que es sap i de allò que és necessari aprendre, conèixer les pròpies potencialitats i carències, extreient profit de les primeres i tenint motivació i voluntat per superar les segones.

La capacitat d'elegir i treure endavant projectes individual o col·lectius

Posar-se objectius, planificar, mantindre la motivació, prendre decisions, actuar, autoavaluar-se, extreure conclusions, aprendre dels errors, valorar les possibilitats de millora...

INDICADORS DE SEGUIMENT

Socials i cíviques

- Explica què estudia la història.
- Contesta preguntes sobre el paleolític.
- Diferencia on va sorgir el neolític i els nous productes proporcionats per l'agricultura i la ramaderia.
- ESCRIU l'ordre d'aparició de les tècniques metal·lúrgiques.
- ESCRIU per ordre cronològic el nom dels pobles que van ocupar Mesopotàmia.
- Calcula el temps que va durar la civilització egípcia.
- Coneix les etapes de la història de l'antic Egipte.
- Comprèn la figura del faraó i els seus poders.
- Anomena les activitats econòmiques de l'antic Egipte.
- Coneix els déus egipcis i la pràctica de la momificació.
- Comprèn el concepte Hèl·lade.
- ESCRIU les etapes de la història grega.
- Comprèn l'eix cronològic amb l'evolució històrica de Grècia.
- Diferencia els sistemes polítics d'Esparta i Atenes.
- Valora les aportacions arquitectòniques gregues.
- Demostra la comprensió de la realitat històrica, contestant preguntes significatives.
- Coneix els pobles colonitzadors i el seu origen.

- Enumera les conquestes romanes a la Península.
- Coneix els pobles germànics d'Hispania.
- Ordena cronològicament fets protagonitzats pels visigots.

Coneixement matemàtica i bàsiques en ciència i tecnologia

- Localitza en un mapa físic accidents geogràfics i els situa en el continent corresponent.
- Utilitza l'atles per a situar rius, mars i llacs d'Àsia.
- Localitza en el seu continent la mar de Tasmània, el riu Darling, el riu Murray, i el llac Eyre.
- Relaciona llacs amb Amèrica del Nord o del Sud.
- Localitza el riu més llarg del món.
- Localitza, amb ajuda del text i d'un mapa, mars, llacs i rius del continent europeu.
- Completa un mapa de Mesopotàmia.
- Contesta preguntes sobre l'evolució històrica de Mesopotàmia.
- Sap qui era el patesi i les seues funcions.
- Anomena les activitats econòmiques que es practicaven a Mesopotàmia.
- Relaciona Mesopotàmia amb l'escriptura cuneïforme.
- Localitza en un mapa ciutats i capitals de l'antic Egipte.
- Localitza les regions naturals de l'antiga Grècia.
- Completa un mapa amb l'extensió de l'Imperi romà.
- Localitza en un mapa d'Europa els regnes visigot, franc, burgundi i ostrogot.
- Localitza en un mapa colònies fenícies, gregues i cartagineses.
- Localitza les províncies romanes d'Hispania.

Consciència i expressió cultural

- Analitza esquemes de les mastabes i les piràmides.
- Explica la llei de la frontalitat.
- Valorar la importància de l'arquitectura i de les escultures gregues.
- Enumerar les diferents construccions d'enginyeria romanes.
- Valora imatges d'art hispanoromanes.

Competència digital

- Ordena una llista de planetes des del més pròxim al més llunyà al Sol.
- Escriu el nom dels planetes del sistema solar, a més de la Terra.
- Obté informació d'un dibuix amb paral·lels i meridians fonamentals.
- Obté informació de dibuixos sobre els moviments de rotació i translació, i sobre les zones tèrmiques de la Terra.
- Relaciona termes i frases amb un moviment de la Terra.
- Discrimina frases vertaderes i falses sobre el moviment de rotació.
- Obté informació de dibuixos amb les capes de la Terra i les formes del relleu.
- Discrimina serralades, altiplans, planes, depressions o illes.
- Diferencia entre informacions vertaderes i falses, i relaciona els termes de dues columnes.
- Uneix amb fletxes la part del curs d'un riu amb la seua acció sobre la Terra.
- Escriu el concepte representat per una imatge.
- Indica en un gràfic quin percentatge correspon a l'aigua marina i quin a l'aigua continental.
- Assenyala els llacs d'aigua salada d'Àsia.
- Extrau informació d'un eix cronològic sobre les etapes de la prehistòria i la història.
- Analitza en imatges la diferència entre homínids i simis.
- Relaciona termes amb un gènere dels homínids.
- Escriu les característiques més rellevants d'una Venus del paleolític.
- Completa un quadre resum sobre el paleolític.
- Obté informació d'útils neolítics.
- Reconeix invents i manifestacions artístiques de l'edat dels metalls.
- Discrimina entre frases vertaderes i falses.
- Observa l'eix cronològic de Mesopotàmia i completa un quadre resum amb els seus habitants i cronologia.
- Obté d'un mapa de Mesopotàmia el nom de ciutats importants.
- Obté informació de l'estendard d'Ur sobre la societat mesopotàmica.

- Escriu quantitats en sumeri a partir de l'observació.
- Obté informació rellevant d'un mapa històric.
- Identifica els símbols del faraó.
- Obtindre informació sobre la pedra Rosetta.
- Obtindre informació rellevant d'un dibuix del temple egipci.
- Obtindre informació sobre la momificació i el Judici d'Osiris.
- Indica frases vertaderes i falses.
- Obté informació d'un esquema del temple grec.
- Relaciona escultures gregues amb el període corresponent.
- Relaciona els ordres arquitectònics amb les seues aportacions.
- Completa un eix cronològic sobre l'evolució de Roma.
- Relaciona termes amb etapes de la història de Roma.
- Relaciona els conceptes de dues columnes.
- Obté informació d'un dibuix de la vil·la romana.
- Relaciona certes edificacions amb les seues funcions.
- Relaciona colònies i pobles colonitzadors.
- Relaciona determinats pobles amb els celtes o els ibers.
- Obté d'un mapa el nom d'algunes calçades romanes.

Comunicació lingüística

- Anomena els tipus de cossos celestes que hi ha a l'espai.
- Assenyala la frase que coincideix amb una definició de la Terra.
- Defineix termes, reconeix la definició de conceptes i anomena formes de relleu.
- Discrimina entre frases vertaderes i falses.
- Defineix el concepte d'hidrosfera.
- Esmenta els cinc oceans de la Terra, i els ordena de menor a major extensió.
- Assigna conceptes a definicions.
- Explica com es fabricava una destal de mà.
- Explica com era un poblat neolític i quines activitats s'hi realitzaven.
- Describeix el procés de fabricació d'una peça de metall.
- Redacta un text breu explicant la importància dels rius Tigris i Èufrates per a la civilització mesopotàmica.
- Explica com era un zigurat mesopotàmic.
- Anomena les regions naturals d'Egipte.
- Redacta un text sobre la importància del Nil.
- Describeix l'Escriba assegut i explica la importància dels escribes en la societat egípcia.
- Coneix l'escriptura jeroglífica.
- Escriu el seu nom en escriptura jeroglífica.
- Coneix els tipus de tombes egípcies.
- Explica el procés de momificació dels cadàvers.
- Redacta un text explicant qui va ser Alexandre el Gran.
- Defineix el terme democràcia.
- Produeix un text breu sobre l'economia grega.
- Esmenta els ordres arquitectònics grecs.
- Defineix els conceptes romanització i dret.
- Redacta un text sobre l'organització social.
- Describeix les parts d'un amfiteatre romà.
- Describeix la indumentària i les armes d'un guerrer germànic.
- Describeix la Dama de Baza.
- Elaborar un text sobre la construcció d'una calçada romana.
- Describeix un poblat iber.
- Comenta obres d'art visigodes.

Matemàtica i bàsiques en ciència i tecnologia

- Calcula el temps que van durar les etapes de la prehistòria.
- Calcula el temps que va durar la civilització mesopotàmica.
- Calcula quants segles va durar la civilització grega.
- Calcula la duració de la civilització romana.
- Calcula la durada del regne visigot de Toledo.

Aprendre a aprendre

- Completa un quadre resum sobre els tipus de cossos celestes.
- Completa frases sobre la localització en la Terra.
- Plasma en un quadre resum les conseqüències dels moviments de rotació i de translació.
- Completa els espais en blanc en frases incompletes.
- Completa un quadre resum.
- Completa els espais en blanc d'un mapa conceptual sobre el relleu terrestre.
- Completa un esquema de claus sobre les etapes de la prehistòria.
- Completa un quadre resum sobre el neolític.
- Completa un quadre resum sobre l'edat dels metalls.
- Col·loca aquests grups socials en el seu nivell corresponent: esclaus, escribes, rei, homes lliures, alts funcionaris, comerciants, sacerdots.
- Completa una taula sobre l'arquitectura mesopotàmica.
- Reconeix l'arc i la volta com a elements arquitectònics típics de Mesopotàmia.
- Completa un quadre resum sobre les etapes de la història egípcia.
- Agrupa la societat egípcia en un diagrama triangular.
- Organitza l'arquitectura egípcia en un quadre resum.
- Completa els espais en blanc d'un text mutilat.
- Completa un quadre resum amb la cronologia de cada etapa grega.
- Completa una frase inacabada sobre les guerres mèdiques.
- Completa un quadre resum sobre els sistemes polítics.
- Acaba un quadre resum sobre l'arquitectura grega.
- Ordena grups de la societat romana en una piràmide social.
- Completa un quadre resum sobre l'arquitectura romana.
- Completa un quadre resum sobre els germànics.
- Completa un quadre resum sobre els celtas i els ibers.
- Completa una taula sobre l'organització dels visigots.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

- Valora el paper de la dona en la societat grega.
- Treballa en equip.
- Organitza el treball de manera autònoma.

4.- CONTINGUTS

BLOC 1. CONTINGUTS COMUNS

Estratègies per a definir problemes i formular preguntes o hipòtesis sobre les causes i les conseqüències i el significat de les transformacions socials i espacials. Estratègies per a l'elaboració de guions o plans per a indagar sobre processos històrics i geogràfics. Aportació de solucions originals als problemes relatius a fets històrics i geogràfics. Responsabilitat i eficàcia en la resolució de tasques. Procés estructurat de presa de decisions. Estimació d'oportunitats i riscos. Avaluació de processos i resultats. Valoració de l'error com a oportunitat. Ús de diversos procediments per a obtenir i registrar informació sobre fets històrics i geogràfics a partir de fonts variades presentats en diferents llenguatges (verbal, audiovisual, cartogràfic, estadístic) pertanyents a diversos gèneres i obtinguts per diversos mitjans com ara l'ús de biblioteques, eixides de camp o Internet. Ús crític de buscadors en Internet: consideració de la qualitat, fiabilitat i caire de les fonts. Classificació i ús crític de fonts d'informació. Procediments de citació de fonts. Ús d'estratègies de comprensió lectora i oral adequades al seu nivell. Foment de la lectura de textos divulgatius sobre temes històrics i geogràfics. Ús de diversos procediments per a la classificació, organització, anàlisi i representació de la informació relacionada amb els continguts del nivell: esquemes, mapes conceptuais, mapes temàtics o gràfiques estadístiques (barres, lineals, circulars, climogrames, etc.) i de la informació proporcionada per sistemes d'informació geogràfica. Ús de procediments d'anàlisi de diversos

documents per a establir comparacions, identificar els canvis i continuïtats, les relacions de causalitat entre diversos fets històrics i per a explicar la distribució, localització, interacció i interconnexió de fets geogràfics. Ús de ferramentes TIC per a organitzar (marcadors socials, fulls de càlcul), interpretar la informació i crear continguts en diferents formats: textos, mapes temàtics, gràfiques, blog, wiki, web, presentació de diapositives, murals, pòsters, vídeo, debats, exposicions orals, etc. Ús d'entorns d'aprenentatge col·laboratiu. Habilitats de comunicació pròpies del seu nivell. Assumpció de distints rols en equips de treball. Solidaritat, tolerància, respecte i amabilitat. Tècniques d'escolta activa: parafrasejar, resumir. Diàleg igualitari. Coneixement d'estructures i tècniques d'aprenentatges cooperatiu. Imaginació i creativitat. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats. Autoconcepte positiu. Proactivitat. Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. Perseverança, flexibilitat. Procés estructurat de presa de decisions. Estratègies de pensament: pensament alternatiu, causal i conseqüencial, mitjans-fi, de perspectiva i alternatiu. Sentit crític i de la responsabilitat.

BLOC 2. EL MEDI FÍSIC

La Terra, un planeta habitable en el Sistema Solar. Factors que ho fan possible: la seua posició en el sistema solar, els moviments de la Terra i els seus efectes en la vida dels sers humans, la forma i la dimensió. El problema de la representació de la Terra: les projeccions cartogràfiques (Mercator, Peters, etc.). El mapa com a ferramenta bàsica del treball geogràfic: estratègies de lectura i interpretació de la informació cartogràfica proporcionada per diversos documents cartogràfics (plànols, croquis, mapes, etc.) i sistemes d'informació geogràfica; ús de tècniques del treball cartogràfic: l'ús de l'escala, de la xarxa de coordenades geogràfiques (latitud i longitud) i de l'orientació. El medi físic del planeta: la importància de l'atmosfera, la litosfera, la hidrosfera i la biosfera per als sers humans. Els principals espais naturals del planeta: la diversitat de paisatges com a síntesi de la interrelació entre els diferents components bàsics: el relleu (estructures i formes), la hidrografia i el clima (elements i zones bioclimàtiques). Distribució i característiques dels principals espais naturals a Espanya, Europa i al món. Els riscos naturals a la Comunitat Valenciana, a Espanya i al món, i la desigual incidència social i econòmica en les zones afectades atenent el diferent nivell de desenrotllament humà.

BLOC 3. L'ESPAI HUMÀ

Els recursos del medi: aprofitament i futur dels recursos naturals com ara l'aigua, els sòls i els boscos. Impacte mediambiental de les actuacions humanes i transformació del paisatge natural. Valoració de la diversitat de mitjans naturals de la Terra com a riquesa a conservar. Actitud crítica davant dels problemes mediambientals. Presa de consciència del caràcter limitat dels recursos naturals i de racionalitzar el seu consum. Noció de desenrotllament sostenible. Polítiques de conservació i protecció del medi ambient. Els espais protegits a la Comunitat València.

BLOC 4. HISTÒRIA

Nocions relatives al temps històric: marcs cronològics (milions d'anys, milers d'anys, segles), formes convencionals de representar el temps, duració, simultaneïtat, canvi i successió. Noció d'explicació causal i interpretació històrica. Fonts per al coneixement de la prehistòria i l'antiguitat: la importància de l'arqueologia. Paleolític: el procés d'hominització. La importància de l'ús del foc i el desenrotllament del llenguatge en les primeres organitzacions socials i les seues formes de vida: els caçadors i recol·lectors. El seu impacte ambiental. Neolític: la revolució agrària i l'expansió dels assentaments humans; artesania i comerç; organització social i diferències socials. Manifestacions culturals: rituals religiosos i obres d'art. La història antiga: les primeres civilitzacions: Mesopotàmia i Egipte. Les formes de dominació i organització política. La influència del medi físic i les activitats econòmiques. Les primeres religions i el paper dels temples. Innovacions tecnològiques: l'escriptura, la roda, utensilis metàl·lics. El món clàssic, Grècia: el sorgiment de les polis, la seua expansió comercial i política. Desigualtats socials i conflictes en la polis. L'imperi d'Alexandre el Gran i l'helenisme. Manifestacions culturals: l'art, la filosofia, la religió i la ciència. El món clàssic, Roma: l'evolució de l'organització política: la república i l'imperi; factors de la seua expansió pel Mediterrani i

estratègies de dominació. L'economia i la importància dels esclaus i colons. El procés de romanització. La importància del cristianisme. L'art romà i les seues funcions.

5.- CRITERIS D'AVUACIÓ

Distingeix les condicions favorables que expliquen la vida a la Terra, i en reconeix la forma i dimensions.

Defineix el moviment de rotació i les seues conseqüències.

Reconeix els punts cardinals i aprèn a orientar-se de dia i de nit.TE

Sap què és el moviment de rotació i explica, també de forma gràfica, les estacions.

Reconeix les característiques dels mapes i la xarxa geomètrica, i identifica les projeccions i escales utilitzades en la representació de l'espai geogràfic.

Analitza i resol exemples concrets relacionats amb l'escala i la localització geogràfica en els mapes.

Desenvolupa la curiositat per conèixer l'univers.

Desenvolupa destreses i estratègies.

Coneix i localitza el continents de la Terra.

Reconeix les formes del relleu continental, costaner i oceànic.

Reconeix en imatges les formes del relleu terrestre, costaner i oceànic.

Identifica i localitza les unitat del relleu dels continents.

Identifica i localitza les unitat del relleu d'Europa.

Desenvolupa la curiositat per conèixer les formes de relleu.

Analitza i comenta mapes i desenvolupa destreses i estratègies.

Progressa en l'aprenentatge i aplicació de les competències.

Coneix el terme hidrosfera i identifica i explica les aigües marines.

Identifica i explica les aigües continentals.

Reconeix i pren consciència del problema de l'aigua i hi aporta solucions.

Coneix i localitza les mars, els llacs i rius dels continents.

Reconeix les mars que banyen Europa, i coneix i localitza els rius i els llacs del continent.

Desenvolupa la curiositat per conèixer rius navegables.

Analitza i comenta gràfics i desenvolupa destreses i estratègies.

Identifica les grans etapes de la història, i coneix les etapes de la prehistòria i les fonts per al seu estudi.

Coneix els trets diferenciadors dels homínids i enumera les etapes del procés d'hominització i la seua cronologia.

Coneix les formes de vida i les manifestacions artístiques més significatives del paleolític.

Coneix els primers habitants i les manifestacions artístiques del paleolític a Espanya.

Explica l'origen, conseqüències i característiques més significatives del neolític.

Estableix els diferents períodes de l'edat dels metalls, i coneix les principals activitats econòmiques i invents d'aquesta època.

Reconeix les formes de vida, creences i manifestacions artístiques més significatives de l'edat dels metalls.

Comprèn la singularitat del neolític i l'edat dels metalls a Espanya.

Reconeix els trets distintius de la prehistòria a la Comunitat Valenciana.

Desenvolupa destreses i estratègies.

Reconeix el naixement de la civilització i n'assenyala algunes de les característiques més rellevants

Localitza en el temps i en l'espai els diferents habitant de Mesopotàmia.

Coneix l'organització política, social i econòmica de Mesopotàmia.

Coneix les condicions de vida i les principals característiques de la religió de Mesopotàmia.

Identifica i comenta les principals manifestacions culturals i artístiques de Mesopotàmia.

Desenvolupa la curiositat per l'escriptura sumèria.

Desenvolupa destresa i estratègies.
Progressa en l'aprenentatge i aplicació de les competències.

Localitza en l'espai i el temps la civilització de l'antic Egipte.
Reconeix els trets bàsics de l'organització política i social d'Egipte.
Coneix i comprèn les activitats econòmiques i la vida quotidiana de l'antic Egipte.
Coneix aspectes essencials de la religió de l'antic Egipte.
Identifica els passos bàsics del procés de momificació.
Identifica obres significatives del llegat artístic egipci, i comenta il·lustracions representatives.
Desenvolupa la curiositat per conèixer l'antic Egipte.
Desenvolupa destreses i estratègies.
Progressa en l'aprenentatge i aplicació de les competències.

Localitza en l'espai la civilització grega i n'ordena les etapes en un eix cronològic.
Relaciona les etapes de Grècia amb esdeveniments significatius.
Compara els sistemes polítics d'Atenes i Esparta, i els relaciona amb la democràcia i l'oligarquia.
Estableix correspondències entre la mentalitat grega i la seua vida quotidiana.
Coneix la ciutat grega, i hi diferencia entre espais públics i privats.
Esmenta exemples de déus i deesses, i defineix conceptes relacionats.
Reconeix les formes arquitectòniques gregues i la seua pervivència en el temps.
Reconeix obres i escultors grecs, i els relaciona amb les etapes corresponents.
Desenvolupa la curiositat per conèixer el llegat cultural grec.
Desenvolupa destreses i estratègies.
Progressa en l'aprenentatge i aplicació de les competències.

Situa en un mapa la ciutat de Roma i data les principals etapes de la seua evolució històrica.
Analitza les principals institucions republicanes i identifica el procés de conquesta.
Diferencia les etapes per les quals travessa l'Imperi romà.
Assenyala i comenta la importància de l'economia romana i de les vil·les.
Comprèn la societat i la vida quotidiana de Roma.
Diferencia la vida urbana i distingeix entre espais públics i privats.
Identifica déus i deesses romans, i explica l'impacte del cristianisme.
Coneix el llegat artístic de Roma i en reconeix i comenta obres significatives.
Comprèn els caràcters diferencials dels pobles germànics.
Desenvolupa la curiositat per conèixer la vida romana.
Desenvolupa destreses i estratègies.
Progressa en l'aprenentatge i aplicació de les competències.
Localitza en un mapa de la Península les influències colonitzadores.
Localitza els pobles preromans i en comprèn les diferències culturals.
Distingeix les fases de la conquesta i coneix els agents de romanització.
Coneix l'organització administrativa d'Hispania i les bases econòmiques i socials.
Identifica l'art romà a Hispània i en comenta obres significatives.
Resumeix els trets diferents de la Comunitat Valenciana en les èpoques preromana i romana.
Comprèn el procés i el desenllaç de les invasions a Espanya.
Desenvolupa la curiositat per conèixer la cultura i l'art ibers.
Desenvolupa destreses i estratègies.
Progressa en l'aprenentatge i aplicació de les competències.

6.- INSTRUMENTS D'AVUACIÓ

AVUACIÓ DEL PROCÉS D'ENSENYANÇA I APRENETATGE

L'avaluació dels processos d'aprenentatge de l'alumnat serà continua, tenint en compte els diferents elements del currículum.

Els criteris d'avaluació seran la referència fonamental per valorar el grau d'adquisició de les competències bàsiques i el de consecució dels objectius.

S'avaluarà tant els aprenentatges de l'alumnat com els processos d'ensenyament i la seua pròpia pràctica docent.

Els instruments d'avaluació seran els següents:

- Proves objectives: seran exàmens que inclouran continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals. Es podran fer d'un o dos temes, així com trimestrals, segons la decisió pedagògica del docent.
- Quadern i altres tasques: s'inclouen les tasques d'aprenentatge així com les activitats realitzades en classe.
- Observació de l'actitud i la participació en classe de l'alumnat.

7.- CRITERIS DE QUALIFICACIÓ

1r. ESO	1 examen per cada 1 o 2 temes a criteri del professor.	60% nota per exàmens o treballs parcials (a elecció del professor) 30% seguiment de la llibreta i procediments. 10% actitud.	A criteri del professor. podran fer proves recuperació per avaluacions o final, la nota de la qual sols serà de 5 o excepcionalment de 6.	Mitjana de les tres avaluacions.	Examen extraordinari. La nota final serà la de l'examen.
----------------	---	---	--	---	---

8. METODOLOGIA. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

El marc legal en què ens movem en la nostra programació, referit a la geografia i la història com una àrea que ajuda l'alumne a situar-se en el món que l'envolta i centra bona part de l'esforç de curricular en que l'estudiant és subjecte actiu del seu propi coneixement, guiats i ajudats per la nostre tasca de docent. L'alumnat, per tant, serà part activa del procés ensenyament-aprenentatge, construint el coneixement des de l'àmbit més pròxim a ell. Encara sent aquest l'objectiu propedèutic, la realitat ens ensenya que no tots els alumnes aconseguiran arribar a aquesta finalitat, per tant es tindrà en compte la diversitat.

- Motivar l'alumnat sobre el tema a partir de la recerca de vida extraterrestre.
- Utilitzar les noves tecnologies per realitzar l'acte didàctic de forma interactiva amb l'alumnat.
- Utilitzar làmines i imatges per a explicar el sistema solar i les diferències de la Terra amb la resta de planetes.
- Reforçar les idees de la rotació i la translació utilitzant un globus terraquí i una llanterna.
- Aprofitar la curiositat natural de l'alumnat per a motivar-los en l'aprenentatge de l'orientació.

- Motivar l'alumnat sobre el tema, utilitzant imatges de diferents formes del relleu terrestre.
- Utilitzar les noves tecnologies per realitzar l'acte didàctic de forma interactiva amb l'alumnat.
- Utilitzar les imatges de la unitat perquè l'alumnat visualitzen els fets geogràfics explicats.
- Localitzar en mapes els continents de la Terra, i comentar anècdotes sobre el seu nom i coneixement al llarg de la història.
- Aprofitar la curiositat natural de l'alumnat per a motivar-los sobre la transformació del relleu i els seus riscos.
- Fer exercicis de localització espacial utilitzant les noves tecnologies.

- Dedicar el temps suficient a la periodització històrica, a l'anàlisi de les etapes de la prehistòria i a la cronologia.
 - Motivar l'alumnat amb l'anàlisi de les il·lustracions de la unitat, les excavacions arqueològiques, històries del descobriment de fòssils, Atapuerca, etc.
 - Intentar reconstruir la vida dels éssers humans en la prehistòria amb fidelitat, però afegint-hi trets de la vida quotidiana.
 - Destacar la importància històrica dels invents successius: el foc, l'agricultura, la roda, la ceràmica, les tècniques metal·lúrgiques, etc.
 - Visualitzar suficients imatges de les manifestacions artístiques.
 - Vore En busca del foc.
-
- Tindre en compte les dificultats que els estudiants tenen en l'aprenentatge de la història, com la comprensió del temps i els conceptes històrics, les etapes cronològiques i la relació entre períodes històrics, i el maneig de períodes cronològics llunyans.
 - Utilitzar l'eix cronològic i el mapa històric per a localitzar en el temps i l'espai els diferents pobles mesopotàmics.
 - Acudir a la típica forma piramidal per explicar de forma gràfica l'organització social.
 - Buscar l'empatia dels alumnes a l'hora d'explicar els aspectes més rellevants de la vida quotidiana.
 - Destacar la importància de la invenció de l'escriptura.
 - Utilitzar nombroses imatges i reconstruccions per a destacar el llegat artístic de Mesopotàmia.
-
- Tindre en compte les dificultats que els estudiants tenen en l'aprenentatge de la història, com la comprensió del temps i els conceptes històrics, les etapes cronològiques i la relació entre períodes històrics, i el maneig de períodes cronològics llunyans.
 - Utilitzar l'eix cronològic i el mapa històric per a localitzar en el temps i l'espai els diferents pobles egipcis.
 - Acudir a la típica forma piramidal per explicar de forma gràfica l'organització social.
 - Buscar l'empatia dels alumnes a l'hora d'explicar els aspectes més rellevants de la vida quotidiana.
 - Destacar la importància de la religió a Egipte i unir-la amb el procés de momificació.
 - Utilitzar nombroses imatges i reconstruccions per a destacar el llegat artístic d'Egipte.
-
- Tindre en compte les dificultats que els estudiants tenen en l'aprenentatge de la història, com la comprensió del temps i els conceptes històrics, les etapes cronològiques i la relació entre períodes històrics, i el maneig de períodes cronològics llunyans.
 - Utilitzar l'eix cronològic i els mapes històrics per a localitzar en el temps i l'espai l'evolució històrica de l'antiga Grècia.
 - Buscar l'empatia dels alumnes a l'hora d'explicar els aspectes més rellevants de la vida quotidiana.
 - Destacar les importants aportacions culturals de Grècia i com han arribat fins als nostres dies.
 - Utilitzar nombroses imatges i reconstruccions per a destacar el llegat artístic de Grècia.
-
- Tindre en compte les dificultats que els estudiants tenen en l'aprenentatge de la història.
 - Utilitzar l'eix cronològic i els mapes històrics per a localitzar en el temps i l'espai l'evolució històrica de l'antiga Roma.
 - Buscar l'empatia dels alumnes a l'hora d'explicar els aspectes més rellevants de la vida quotidiana.
 - Prestar atenció als dibuixos de la vil·la, i comparar visualment una insula i una domus.
 - Ressaltar la importància de les catacumbes i de les basíliques.
 - Tindre en compte les dificultats que els estudiants tenen en l'aprenentatge de la història.
 - Utilitzar l'eix cronològic i els mapes històrics per la localització espacial dels pobles preromans.
 - Emmarcar el procés de conquesta dins de les Il·lúries pel control de la Mediterrània.
 - Incidir en el diferent grau de romanització dels pobles peninsulars, contraposant-hi l'exemple de la Comunitat Valenciana i altres províncies menys romanitzades.
 - Utilitzar nombroses imatges i reconstruccions per a destacar el llegat artístic de Roma.

ELEMENTS TRANSVERSALS

FOMENT DE LA LECTURA

Com a foment de la lectura l'alumnat haurà la lectura de textos relacionats amb cadascú dels continguts mencionats en aquesta programació. També la lectura de llibres com : "La volta al món en 80 dies, "Breu historia del món ", "El sello de Eolo" ...

UTILITZACIÓ DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ

L'alumnat estarà donat d'alta amb nom d'usuari i amb contrasenya per tal de poder accedir a Moodle.

RECURSOS DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS

- Llibre de l'alumne, atlas i vocabulari al final del llibre.
- Mapes conceptuals inclosos en la proposta didàctica.
- Documents, vídeos i representacions inclosos en el llibre digital del professorat.
- Quadern d'adaptació curricular.
- Ordenador, projector, pissarra-digital interactiva i allargadors per connectar a la xarxa.

9.- ATENCIÓ A LA DIVERSITAT.

Mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb alumnat que requerisca actuacions per a la compensació de les desigualtats (mesures de Nivell III i Nivell IV)

L'atenció a la diversitat fa referència al "reconeixement de la necessitat i la urgència d'impartir una ensenyança on tots xiquets i xiquetes, joves i adults amb necessitats educatives especials dins del sistema comú d'Educació" (Declaració de Salamanca, 1994, p 17.)

Una escola inclusiva és aquella que educa en diversitat, i educar en diversitat significa reconèixer que "cada alumna i cada alumne té necessitats úniques que poden requerir suports en diferent nivell d'amplitud, intensitat i durada". Així ho especifica el DECRET 104/2018, de 27 de juliol, del Consell, pel qual es desenvolupen els principis d'equitat i d'inclusió en el sistema educatiu valencià. Es desenvolupen més punts, entre d'altres, on es parla de com l'educació inclusiva té com a objectiu respondre a les necessitats educatives de tots els alumns per tal d'eliminar qualsevol tipus d'exclusió, desigualtat i vulnerabilitat. Açò s'aconsegueix gràcies a l'anàlisi i reflexió sobre els factors que creen o poden generar desigualtat, així com la planificació d'actuacions destinades a la millora i l'aplicació de canvis que possibiliten l'atenció a la diversitat.

L'ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià, entén la inclusió educativa com un dret que ha d'assegurar-se en les cultures, les polítiques i en el sistema educatiu i tot el que té a veure amb ell. És per açò que es duran a terme tota una sèrie d'actuacions que eviten la discriminació i que garantisquen la igualtat d'oportunitats i l'accessibilitat universal en totes les seues dimensions, tant física com sensorial, cognitiva, emocional, actitudinal i de comunicació. Perquè l'aprenentatge siga significatiu de manera igual entre tots els alumnes i les alumnes de la classe, la diversitat de ritmes d'aprenentatge és molt important a tenir en compte. D'aquesta manera s'evitarà la frustració de l'alumnat amb menys capacitats cognitives, i al mateix temps l'avorriment i el conseqüent desinterès per l'assignatura dels que disposen de més capacitat.

l'article 11 del DECRET 104/2018, de 27 de juliol, del Consell, pel qual es desenvolupen els principis d'equitat i d'inclusió en el sistema educatiu valencià, organitza l'atenció al a diversitat en quatre nivells:

NIVELL I: va dirigit a la comunitat educativa, aquesta haurà d'elaborar tota una sèrie de mesures que els òrgans de govern, coordinació i participació del centre hauran de proposar i

aprovar. Els documents on s'especifiquen les mesures seran el projecte educatiu del centre i el pla d'actuació a la millora (PAM).

NIVELL II: el segon nivell de resposta passa a ser responsabilitat del grup o classe. Serà per mitjà de les programacions didàctiques que s'atindrà a la diversitat que hi puga existir en el grup. Mitjançant activitats d'ampliació i reforç es farà possible el desenvolupament de les competències i previndre així les dificultats d'aprenentatge que hi puguin aparèixer. Així com actuacions transversals que fomenten la igualtat, el benestar i la convivència. És per açò que moltes de les activitats desenvolupades durant el curs han estat pensades per a ser realitzades per grups. El treball en grup cooperatiu és una estratègia de treball molt potent per a atendre la diversitat dins de l'aula en aquest nivell de resposta. Per mitjà d'aquesta tècnica es construeix de manera conjunta el coneixement escolar i permet l'ajuda mútua en el camí per assolir els objectius i competències que s'adquiriran en cada activitat. Els alumnes amb una major capacitat o rendiment podran ajudar a aquells que no tenen tanta capacitat. Per tal que el treball per grups siga fructífer els alumnes que formen cada grup seran col·locats de manera seleccionada, així s'assegura que hi haja un equilibri d'estudiants més avançats i estudiants que els costa més en cada grup. Aquest nivell de concreció es desenvoluparà en el nostre departament amb el 2n PMAR, que treballa per àmbits de coneixement.

NIVELL III: el tercer nivell de resposta a la diversitat requereix d'un enfocament diferenciat i individual o en grup. Aquest nivell de resposta exigeix actuacions d'acompanyament i suport personalitzat per l'alumna o alumne que ho necessite. Aquest nivell de concreció es desenvoluparà en el nostre departament amb el 2n PAC. Així mateix, l'existència d'alumnat amb altes capacitats es correspon a aquest nivell, i tindran les adaptacions d'enriquiment corresponents que considere el professorat.

NIVELL IV: aquest nivell correspon a l'adaptació curricular individual significativa (ACIS), una mesura curricular extraordinària dirigida a l'alumnat amb necessitats educatives especials amb un desenvolupament competencial valorat amb els instruments adequats i amb la col·laboració del Departament d'Orientació, que presenta un desenvolupament inferior a dos o més cursos.

10. UNITATS DIDÀCTIQUES:

10.1. Organització de les unitats didàctiques (objectius de la unitat, continguts, criteris d'avaluació, competències, activitats d'ensenyament-aprenentatge, recursos didàctics, activitats d'avaluació i activitats de reforç i ampliació)

NOTA IMPORTANT: EL DESENVOLUPAMENT D'AQUEST APARTAT ES TROBA ANNEXAT EN LA CORRESPONENT PROGRAMACIÓ D'AULA DE 3^r D'ESO DE FORMA MÉS CONCRETA I DETALLADA.

UNITAT 1 LA TERRA I LA SEUA REPRESENTACIÓ

La Terra en l'univers. Característiques, forma i dimensions.

El moviment de rotació i les seues conseqüències. Dia, nit i hores. L'orientació durant el dia i la nit.

El moviment de translació i les seues conseqüències geogràfiques. Les estacions i les zones tèrmiques.

La representació de la Terra. Localització, sistemes de projecció i escala.

Estudi de la recerca de vida extraterrestre.

Definir conceptes, completar un mapa conceptual, i comprovar la progressió en algunes competències bàsiques.

UNITAT 2 EL RELLEU TERRESTRE

El relleu i les seues formes:

El relleu de les terres emergents.

El relleu costaner.
El relleu dels continents:
El relleu d'Àsia i Amèrica.
El relleu d'Àfrica, Oceania i l'Antàrtida.
El relleu d'Europa.

UNITAT 3 LES AIGÜES

La hidrosfera.
Les aigües marines. Característiques.
Els moviments de l'aigua del mar.
Les aigües continentals.
Mars, llacs i rius dels continents.
Mars, llacs i rius d'Europa.

UNITAT 4 EL CLIMA

L'atmosfera.
La temperatura.
La humitat de l'aire i les precipitacions.
La pressió atmosfèrica i el vent.

UNITAT 5 ELS PAISATGES DE LA TERRA

Climes de la Terra.
Zona càlida: paisatge equatorial.
Zona càlida: paisatge tropical.
Zona càlida: paisatge desèrtic.
Zones temperades: paisatge oceànic.
Zones temperades: paisatge mediterrani.
Zones temperades: paisatge continental.
Zones fredes: paisatge polar i paisatge d'alta muntanya

UNITAT 6 ATLES DELS CONTINENTS

La Terra és un ecosistema.
Riscos naturals

UNITAT 7 L'ESTUDI FÍSIC D'ESPANYA

UNITAT 8 LA PREHISTÒRIA

La ciència històrica i les seues etapes. Les excavacions arqueològiques.
L'origen de l'esser humà. El procés d'hominització.
El paleolític. Temps, espai i formes de vida.
El paleolític a Espanya i a la Comunitat Valenciana. Les manifestacions artístiques.
El neolític. Temps, espai i formes de vida.
La forma de vida en l'edat dels metalls. Els monuments megalítics.
El neolític i l'edat dels metalls a Espanya i a la Comunitat Valenciana.
El mesurament del temps històric, completar un mapa conceptual i comprovar la progressió en algunes competències bàsiques.
Progressar en l'aprenentatge i aplicació d'algunes competències considerades bàsiques.

UNITAT 8 LES CIVILITZACIONS FLUVIALS: MESOPOTÀMIA I EGIPTE

Les civilitzacions fluvials. Transformacions polítiques, econòmiques i socials.
El marc geogràfic i l'evolució històrica de la civilització mesopotàmica.

L'organització política, econòmica i social.
La religió i aspectes de la vida quotidiana: l'alimentació i la situació de la dona.
El llegat cultural i artístic de Mesopotàmia.
Estudi de l'escriptura mesopotàmica.
L'elaboració d'eixos cronològics, completar un mapa conceptual i comprovar la progressió en algunes competències bàsiques

El Nil i l'antiga civilització egípcia. L'espai i el temps.
L'Organització política. El faraó. La piràmide social d'Egipte.
L'economia i el regadiu. La vida quotidiana: l'alimentació i la situació de la dona.
Els déus egipcis. La importància de la religió.
La momificació i la vida d'ultratomba
L'escriptura egípcia. Les manifestacions artístiques.
La tomba de Tutankamon.
Reconèixer codis artístics, completar un mapa conceptual i comprovar la progressió en algunes competències bàsiques.

UNITAT 10 LA CIVILITZACIÓ GREGA

L'espai i el temps de la civilització grega. L'època arcaica.
Les èpoques clàssica i hel·lenística. Evolució i conflictes.
Els sistemes polítics: Esparta i Atenes. L'economia grega.
La divisió social i la vida quotidiana: la situació de la dona, l'alimentació i l'educació.
La ciutat grega. Organització i espais públics i privats.
La religió i la cultura de l'antiga Grècia.
L'art grec. L'arquitectura.
L'art grec. L'escultura i la ceràmica.
Tots al teatre!
Els mapes històrics, completar un mapa conceptual i comprovar la progressió en algunes competències bàsiques.

UNITAT 11 LA CIVILITZACIÓ ROMANA

L'espai i el temps. Les etapes de la història. La Monarquia.
La República. Sistema de govern, lluita pels drets polítics i conquestes.
El govern imperial i la pax romana. La crisi del segle III.
Les activitats econòmiques. La vila romana.
La societat i la vida quotidiana. La dona, l'alimentació i el vestit.
La importància de la vida urbana. Les ciutats i les cases.
La religió i la cultura. La difusió del cristianisme.

UNITAT 12 ESPANYA I LA COMUNITAT VALENCIANA EN L'ANTIGUITAT

La diversitat cultural de l'Espanya preromana. Les colonitzacions.
Els pobles preromans. Caràcters diferencials de cèltes i ibers.
La conquesta i romanització d'Hispania.
La Hispània romana. Divisió provincial, economia i societat.
La religió, la cultura i l'art hispanoromans.
La Comunitat Valenciana en les èpoques preromana i romana.
Les invasions germàniques. Els visigots.
L'exposició sobre els ibers.
Comentar textos històrics, completar un mapa conceptual i comprovar la progressió en algunes competències bàsiques.

TIPUS D'AVUACIÓ

Es realitzaran diferents tipus de processos diagnòstics com: al inici de curs una prova inicial o avaluació 0 i durant el procés proves o controls de cada tema avaluació processal o continua.

ACTIVITATS DE REFORÇ I AMPLIACIÓ

L'alumnat que es considera amb dificultats haurà de fer activitats de reforç preparades per atendre la diversitat.

L'alumnat que puga fer activitats d'ampliació.

10.2. DISTRIBUCIÓ TEMPORAL DE LES UNITATS DIDÀCTIQUES. TEMPORALIZACIÓ

L'organització de les unitats didàctiques està desenvolupada en els continguts.

La distribució temporal de les unitats didàctiques és la següent:

Primera avaluació: Temes.7, 8 i 9.

Segona avaluació: Temes 10, 11 i 12.

Tercera avaluació: Temes 1, 2, i 3

Per acoplar-nos millor al ritme del alumnat i coordinar millor la matèria amb el curs següent, 2n d'ESO, el departament ha decidit començar el temari per els temes de Història i finalitzar amb els de Geografia.

11. ELEMENTS TRANSVERSALS

L'educació ha de ser completa, afavorint el desenvolupament en els alumnes d'aquells coneixements que afavoreixen la seua llibertat personal, responsabilitat, ciutadania, solidaritat, tolerància, igualtat, respecte i justícia que constitueixen la base de la vida en comú. Aquesta coneixements es poden tractar als elements transversal. En aquesta àrea tractarem els següents:

Educació no sexista: Es procurarà sempre, a les activitats en grup, crear-ne mixtos, sense forçar la voluntat dels alumnes i tractant de fer-los comprendre de la seua importància.

Educació per a la pau: S'utilitzarà aquesta temàtica en algunes activitats. En aquestes s'intentarà posar de manifest els drets dels nens, la diversitat de les nacions, llengües i cultures, etc.

Educació mediambiental: S'utilitzarà en la majoria dels casos material en format digital, com a substitut del paper. Es fomentarà l'educació del reciclatge, tan a nivell de material fungible (paper, cartró, etc) com de les deixalles dels materials. També s'incidirà en tenir neta l'aula, ja que és on els alumnes desenvoluparan aquesta matèria.

Educació per a la salut: Posarem èmfasi en l'ergonomia. Per exemple, les postures correctes en un seient, disposició de les mans en un teclat, distància mínima que hi ha que estar del monitor, etc. Coneixeran quins problemes físics poden sorgir si no tenim en compte els principis d'ergonomia.

Educació per a l'emprenedoria: tractarem de fomentar en l'alumnat l'originalitat i la iniciativa a l'hora de cercar informació, treballar en grup i donar respostes a problemes plantejats en l'aula.

12.- ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

L'alumnat realitzarà una activitat complementària com la visita al museu de prehistòria de la ciutat de València o a les coves de la Valltorta. Aquesta activitat serà d'ampliació i l'alumnat pot fer-la amb la seua família al llarg del curs.

13.- AVALUACIÓ DE LA PRÀCTICA DOCENT I INDICADORS D'ÈXIT

L'avaluació dels processos d'ensenyament i aprenentatge és una de les funcions del professorat segons la LOMCE.

En el Reial decret 1105/2014 que regula el currículum bàsic de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat s'estableix expressament en l'article 20: "Els professors avaluaran tant els aprenentatges de l'alumnat com els processos d'ensenyament i la seua pròpia pràctica docent, per al que establiran indicadors d'assoliment en les programacions didàctiques."

És necessària l'avaluació perquè hi haja millora i l'autoavaluació de la pràctica docent és una estratègia necessària per al desenvolupament professional dels docents. Són múltiples els factors que incideixen en la pràctica educativa i en conseqüència que estan implicats en la seua millora. La selecció dels continguts, el tractament integrat dels mateixos, l'organització espacial i temporal, els materials i recursos didàctics, la vinculació o la proximitat entre les tasques i els interessos de l'alumnat, la funció social de les tasques, la diversitat de l'alumnat, els ritmes i maneres d'aprendre, l'organització del professorat per a donar resposta a tots aquests aspectes, el treball en equip, les altes expectatives o el foment del desig d'aprendre.

INDICADORS D'ÈXIT

En aquest apartat, proposarem una sèrie d'indicadors d'assoliment que ens serviran per a comprovar el funcionament de la nostra programació i valorar la nostra pròpia actuació com a docents. Seguidament dissenyarem un procediment (qüestionaris, rúbriques, enquestes als alumnes, etc) que ens permeta arregar les dades corresponents per a valorar la situació i poder proposar i incorporar les mesures de millora que es consideren necessàries. Per a sistematitzar el treball, anem a establir una sèrie d'àmbits o dimensions a avaluar i elaborar els indicadors d'assoliment per a cadascun d'ells. Les dimensions generals que arreguen i ordenen els àmbits de treball lligats a la pràctica docent es poden classificar en:

Programació:

- ✓ Es consulta la programació al llarg del curs escolar.
- ✓ En programar es té en compte les opcions del context.
- ✓ Es dona a conèixer als alumnes els elements de la programació: objectius, criteris d'avaluació i metodologia.
- ✓ S'elaboren les programacions pensant a treballar per competències.
- ✓ S'analitzen en profunditat els recursos didàctics i se seleccionen sobre la base de la seua idoneïtat.
- ✓ A l'inici cada unitat didàctica es revisa la distribució temporal de la programació i s'adapta en funció del temps d'avaluació restant.

Diversitat:

- ✓ S'ha adaptat la programació a les característiques i necessitats de l'alumnat.
- ✓ Es demana a l'alumnat diferents produccions en funció de les seues característiques.
- ✓ Tant en els exàmens com en el treball de l'aula es treballen activitats de diferents nivells de dificultat.
- ✓ Es tenen en compte la diversitat en els agrupaments de classe.
- ✓ Es persegueix que els alumnes treballen en classe a un ritme adequat amb les activitats proposades tenint en compte els seus diferents característiques.

Activitats en l'aula:

- ✓ Es proposen exercicis que impulsen la comunicació (cercar informació, interpretar-la, prendre decisions, crear, raonar, explicar als altres...)
- ✓ Es proposen activitats que contribuïsquen a l'aprenentatge autònom (cerca d'informació complementària, treballs, recerques...).
- ✓ Les activitats i accions proposades tenen aquestes característiques: diverses, àmplies, de llarg recorregut, obliguen a pensar, permeten utilitzar recursos diferents...

- ✓ L'alumnat és protagonista en la classe.
- ✓ Totes les activitats tenen un objectiu ben definit.
- ✓ S'empren diferents codis (verbals, sigüen orals o escrits, gràfics, numèrics, audiovisuals, etc.) per a aconseguir l'objectiu de cada activitat
- ✓ Les activitats són aplicables a situacions comunes de l'activitat escolar

Avaluació:

- ✓ A l'inici de la unitat didàctica o del projecte, els alumnes coneixen els objectius didàctics, les competències que es van a desenvolupar, les activitats que faran i com es desenvoluparà l'avaluació.
- ✓ S'usen diferents activitats d'avaluació (exàmens, treballs individuals, treballs col·lectius, exposicions orals, portfolis, diaris d'aprenentatge, mapes conceptuals, debats...).
- ✓ S'usen diversos instruments per a realitzar l'avaluació de l'alumnat (notes en el quadre del professor, rúbriques, escales d'observació, escales d'actituds, proves objectives...).
- ✓ Es tenen en compte les adaptacions realitzades en l'apartat de diversitat per a avaluar a través de diferents instruments si han aconseguir els objectius plantejats.
- ✓ Es relacionen els conceptes al llarg del curs per a evitar coneixements estancs.

INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES

Una vegada recopilats els indicadors d'assoliment, existeixen molts instruments per a realitzar la recollida de dades que ens permeten avaluar-los (qüestionaris, enquestes, rúbriques d'autoavaluació, etc). Es plantegen a continuació uns possibles qüestionaris en funció dels indicadors d'assoliment definits anteriorment, sent 1 el valor més baix i 4 el valor més alt..

Programació		1	2	3	4
	Consulte la programació al llarg del curs i, en cas necessari, realitze i anote les modificacions.				
	En confeccionar la programació tinc en compte les oportunitats que m'ofereix el context.				
	Al començament de cada nova unitat o projecte, proporcione als alumnes tota la informació que necessiten (aspectes que anem a treballar, objectius, activitats, competències a desenvolupar, etc.).				
	Arreplegue de manera específica en la meua programació les competències clau i les relacione amb els continguts i els criteris d'avaluació.				
	A l'hora d'elaborar la programació i les unitats didàctiques va analitzar els recursos didàctics disponibles i els seleccione sobre la base de la seua idoneïtat.				

Diversitat		1	2	3	4
1	Què faig per a conèixer la composició de la classe?				
	- Passar una prova al començament del curs escolar.				
	- Llegir els informes anteriors de cada alumne.				
	- Me la faciliten en les reunions del grup.				
2	La meua programació té en compte la diversitat de l'alumnat.				
3	Plantege activitats o projectes de diferent nivell en cada unitat i en cada examen.				
4	Tinc en compte la diversitat a l'hora d'organitzar la classe, de crear els grups, etc.				

Activitats d'aula		1	2	3	4
1	Les activitats que propose són del següent tipus:				

	- Tancats, dirigits, del llibre, etc.				
	- Oberts, procedimentals, diversos, projectes, etc.				
	- Faciliten el treball cooperatiu.				
2	En la metodologia que aplique:				
	- Propose activitats per a facilitar l'aprenentatge autònom.				
	- Em base en les explicacions teòriques i/o en el llibre.				

Avaluació		1	2	3	4
1	Abans de començar amb una unitat o un projecte explique als alumnes què, amb quina freqüència i sobre la base de què avaluaré.				
2	Utilitze diferents tipus de proves (exàmens, treballs, exposicions, debats, portfolis, etc.)				
3	Utilitze diversos instruments per a realitzar l'avaluació de l'alumnat.				

A més hauríem de passar una enquesta de la labor docent als alumnes al final de curs per a poder millorar en la nostra labor. Aquesta seria contestada pels alumnes de forma anònima i arreglegaria preguntes com:

1. Què és el que més t'ha agradat del curs?
2. Què és el que menys? Justifica la teua resposta
3. Estàs d'acord amb la teua nota? En cas contrari justifica la teua resposta
4. Canviaries l'ordre dels continguts impartits en les avaluacions?
5. Has utilitzat l'après en el curs en altres matèries? Si la resposta és afirmativa posa un exemple,
6. Què contingut crees que el professor hauria de millorar per a fer-ho arribar millor als alumnes?
7. Dels tipus d'activitats realitzades en classe (treballs, exposicions, debats, etc...) crees que hi ha alguna que no hauríem de seguir realitzant? En cas afirmatiu justifica la teua resposta.
8. En conclusió, crees que el curs s'adapta a les teues expectatives inicials?

MESURES DE MILLORA

L'avaluació en l'educació sempre ha de ser un instrument de millora, les dades que s'obtinguen dels qüestionaris o de qualsevol altre instrument han de ser útils per a identificar les àrees de millora que ens permeten introduir canvis en la nostra programació didàctica per a adaptar-la millor a les necessitats dels alumnes. És més productiu que l'avaluació de la pràctica docent es realitzi en determinats moments del curs escolar. Per exemple, en finalitzar cada unitat didàctica, en acabar un projecte concret o en finalitzar cada trimestre. En cadascuna d'elles pots tenir objectius diferents i trobar diferents utilitats. Açò ens permetrà introduir millores en la labor docent al llarg del curs escolar, sense haver d'esperar al fet que aquest finalitzi.